

Täysistunto

Keskiviikko 13.10.2021 klo 13.59—18.31

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 164/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.19 **Kuntaministeri Sirpa Paatero** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kysymyksessä on siis ihan perinteisesti joka syksy tänne tuleva lakiesitys, joka liittyy ensi vuoden budjettiin ja jossa määritellään kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosentti. Ja huomiona myöskin tässä kohtaa, että se summahan on noin 8 miljardia, kun siitä on jo muutama vuosi sitten erotettu veroperustemuutosten summa, joka on noin 2,6 miljardia euroa. Tässä valtionosuusprosentissa huomio kiinnittyy ehkä siihen, että se on alempi ensi vuodelle kuin tälle vuodelle, mutta siihen on hyvät perusteet.

Tämän vuoden 300 miljoonan euron lisäys valtionosuuteen ei ole enää ensi vuonna koronaperusteinen, ja se on yksi asia, mikä tähän vaikuttaa. Lisäystä tulee kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä, joista suurimmat ovat vanhuspalvelulain muutokset, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tulleet muutokset, opiskelija- ja oppilashuoltoon tulleet muutokset ja lastensuojelun suojaosaan ynnä muihin tulevat muutokset. Niistä tulee yli 116 miljoonaa euroa. Olemme tehneet myöskin erillisen valtionosuuskorotuspäätöksen kehysriihen aikana, ja se on 256 miljoonaa euroa lähestulkoon tarkalleen.

Kustannustenjaon tarkistusta ei tehdä ensi vuoden osalta, ja sitten se, mikä vaikuttaa myöskin tähän prosenttiin, on se, kun vuosina 2016, 2018 ja 2019 on jätetty indeksikorotukset tekemättä. Valitettavasti nämä ovat nyt roikkuneet siellä perässä, ja on parempi, että ne nyt ensi vuoden kohdalla sitten nollataan, elikkä ei ole mahdollista rahoittaa kaikkea tätä vanhaa rasieta, mutta pitää saada asiat kuntoon ennen kuin hyvinvointialueet erotetaan sitten tästä kuntien taloudesta. Siitä syystä myöskin tämä valtionosuusprosentti muuttuu, samoin kilpailukyky sopimus, joka siellä on yhä edelleen ollut, vaikka käytännössä sillä ei ole mitään merkitystä. Tähän tulee myöskin lisäystä asukasluvuun ja muihin laskentatekijöihin liittyvistä muutoksista johtuen noin 54 miljoonan euron summa.

Kokonaisuutena, kun tekee tätä yhteen- ja vähennyslaskua näiden summien osalta, mitä äsken totesin, kunnille tulee valtionosuuksia ensi vuodelle noin 300 miljoonaa euroa lisää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

Tässä on huomioitava, että tämän hallituskauden aikana erityisesti on haluttu pitää kiinni siitä, että indeksikorotukset tehdään täysimääräisinä kunnille. Kuntien osalta on olemassa kohtia, jotka tulevat ensi vuonnakin vähennyksinä tästä koko summasta ja jotka liittyvät meillä muun muassa kuntien digitalisaatioavustukseen, jonka vuoksi sieltä irrotetaan 10 miljoonaa, lääkärihelikoptereihin, johon menee reilu 20 miljoonaa, ja sitten pitkäaikaisyrittömiä eläketuen menojen vähennykseen, johon menee 7 miljoonaa. Elikkä nämä irrotetaan tästä valtionosuudesta pois. Sen lisäksi sinne lisätään 2 miljoonaa siitä syystä, että kuntia velvoitetaan osallistumaan hyvinvointialueiden rahoittamiseen.

Tämä kokonaisuus on siis mittava ja tulee vaikuttamaan kuntiin. Meidän tavoitteenamme on, että kunnat pystyisivät ensi vuonna palaamaan suunnilleen normaaliin. Toivottavasti tämä koronatilanne loppuu, niin että sitten vuonna 23, kun talous puolitetaan, kunnat selviäisivät niistä vastuista, jotka kunnille siinä tapauksessa yhä edelleen jäävät. Tästä syystä tämän valtionosuusprosentin lisäksi meillä on, erityisesti nyt koronasta johtuvista syistä, juuri lähtenyt haku muun muassa 1,1 miljardin osalta suoraan koronasta aiheutuvien kustannuksien kattamiseksi, ja meillä on ollut monen muunkin ministeriön alla näitä valtion avustusmuotoisia toimintoja, joittenka osalta on haluttu ja pystytty vastaamaan.

Elikkä tässä tapauksessa esittelyssä oli vain tämä normaali peruspalveluiden valtionosuus ja siinä se prosentti, ei verotulokompensatiota, menetysten korvausten osuutta, eikä valtion avustuksia, jotka tulevat myöskin tulevina vuosina näyttelemään varsinkin monen ministeriön osalta suurta osaa. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.24 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Nyt kun kuntaministeri on täällä paikalla, niin kiitoksia tästä esittelystä. Kaksi kysymystä:

Toinen liittyy tähän vuoteen. Näitä korona-avustuksia annetaan vielä tänä vuonna kunnille, joten jos ystävällisesti vielä kerrotte, kun en muista sitä, kuinka paljon se summa suurin piirtein nyt on, mitä vielä loppuvuodesta annetaan. Otan esimerkin: Meidän alueellamme on aika moni kunta ollut heikossa hapessa jo ennen koronaa ja sitten vielä tämän jälkeen, ja sitten on tullut erilaisia lakisäätteisiä tehtäviä, jotka ovat vieneet valtionosuuksia. Kysyisin ihan sitä, mikä onkaan se summa. Entä mitä arvellette, kun teillä on hyvä tuntuma valtiovarainministeriössä kuntaosastolla siihen, minkä verran kunnilla nyt on näitä ongelmia koronan suhteen ja kuinka paljon rahaa on mennyt, pystytäänkö kattamaan ihan ne kaikki sataprosenttisesti?

Sitten toinen kysymys liittyy tähän itse asiaan, mistä nyt puhutaan, eli valtionosuusjärjestelmään ja peruspalvelujen valtionosuuksiin. Nyt tällä hetkellä kunnille on annettu tehtäväksi jyvittää se, mitä on mennyt soteen ja kuinka paljon muuhun tehtävään. Kun minä olen kiertänyt tuolla kunnissa, niin nyt on aika paljon sellaista epätietoisuutta siitä, kuinka se tehdään. Siis meistä ehkä tuntuu aika lailla selvältä, että joo, se otetaan sillä tavalla, että kaikki, jotka ovat tähän asti menneet soteen, sitten jatkossa siirtyvät pois, mutta katsokaas, kun siellä on sellaista, että sama henkilö on tehnyt osaa sotesta ja osaa sitten sille kunnalle, esimerkiksi palkanlasku tai joku toimistotyö tai joku muu. Nyt on erilaisia tapoja tehdä tätä jyvitystä, ja siinä on sellainen vaara, että jos jyvitetään eri tavalla, se vaikuttaa sitten niiden tulevien hyvinvointialueiden rahoitukseen. Ja nyt minä kysyisin: onko teillä, arvoisa ministeri, valtiovarainministeriön kuntaosastolla tehty sellaista ohjeistusta, sellaista sabluunaa, millä logiikalla ne jyvitykset tehdään? Minä peräänkuulutan tässä nyt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

sitä, että meidän pitää miettiä sitä tulevien hyvinvointialueitten rahoitusta, johon tämä nyt liittyy, mutta meidän pitää kyllä pitää huoli myös siitä — varmasti kuntaministerinä olette samaa mieltä — että kunnat pysyvät pystyssä. Sen pitää nyt olla järkevä. Minä kuulin, että Valtiokonttori olisi antanut tällaisen laskentasabluunan, mutta minä haluaisin teiltä nyt kuulla, koska kyllä minä luulen, että te tietäisitte siitä ja tiedättekin, kuka on tehnyt sellaisen mallin, kuinka tämä lasketaan. Jos kaikki hyvinvointialueet laskevat eri tavalla, niin ne ovat kyllä vähän erilaisessa tilanteessa. Saatte varmasti kiinni siitä, mitä tässä sanon. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Paatero, olkaa hyvä, vastaukset näihin kysymyksiin.

17.27 Kuntaministeri Sirpa Paatero: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Erittäin hyviä kysymyksiä, näitä joudutaan tässä pohtimaan isolla porukalla varmaan myöskin siellä alueilla. Jos aloitan jälkimmäisestä: Valtiokonttori kokoaa tätä nykyä automaattisesti kuntien taloustiedot, ja sen takia tätä yhtenäistämistä siinä, miten ne kirjataan, on ollut välttämätöntä tehdä. Tästä syystä se viesti on juuri näin, että sieltä Valtiokonttorilta on tullut se, että mitkä niistä tilinpidon riveistä kuuluvat millekin momentille, jotta sitä vertailukelpoista tietoa saadaan. Tähän siirtoon liittyen on yhä edelleenkin monia kysymyksiä, mitä käydään alueiden kanssa läpi, ja muun muassa näitä ohjeistuksia tehdään. Mutta tämä automaattinen taloustietojen kirjaus tulee sinne Valtiokonttoriin, ja siitä syystä tämä sinne puolelle myöskin kuuluu.

Ne leikkaukset, jotka kuntiin tapahtuvat, ovat peruspalveluiden valtionosuus, joka on siis tämä laskennallinen osuus tästä sote-puolesta, ja ne sivistyspuolen valtionosuudet sinne jäävät yhä edelleenkin. Elikkä siltä osin.

Sitten tähän, että kuinka paljon kunta on näihin rahoja käyttänyt: Tästä kokonaisuudestaan katsotaan se, mikä on se prosentti, mikä leikataan niistä verotuloista. Sen takia se on ihan laskennallinen, kun katsotaan ensi vuoden osalta, kuinka paljon sitä tuloa on käytetty. Sen takia on iso merkitys sillä, miten kunnat nyt budjetoivat niitä sote-menoja ensi vuodelle, koska päättäjät, jotka ovat myös hyvinvointialueilla, kokevat sen sitten siellä toisessa päässä. Jos vedetään nyt kovin alas — anteeksi, puhemies, tämä ei kuulu tähän aiheeseen suoraan, mutta tämä on niin iso kysymys — jos vedetään kovin nolliille, negatiiviselle, niin se vaikuttaa sinne hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Sitten kysymykseen tästä, mikä on se summa. Tällä hetkellä asetuksessa, jolla lähti liikkeelle se prosessi, jossa myönnetään tätä avustusta koronasta suoraan aiheutuviin kustannuksiin, jotka ovat siis ihan suoraa, ei hoito- ja hoivavelkaa, vaan ihan suoraan näitä testejä ja jäljitystä ja muuta, se summa on laskettu siihen 1,1 miljardiin euroon, mutta tietenkin se summahan muodostuu sen mukaan, mitä alueilta haetaan, mitä kunnat hakevat, koska sen pitää perustua niihin realistisiin kustannuksiin.

Kunnille ja hyvinvointialueille tulevaisuudessa jää tätä hoito- ja hoivavelkaa, ja siitä syystä se summa on varsin mittava. Mutta siitä syystä jo siihen RRF:ään on varattu 400 miljoonaa euroa, josta 100 miljoonaa menee digitaalisuuteen ja 300 miljoonaa sitten suoraan tähän hoiva- ja hoitovelan paikkaamiseen. Voi olla, että tämän lisäksi joudutaan tekemään, niin kuin nytenkin on jouduttu, kohdennettuja avustusmuotoisia järjestelyjä esimerkiksi koulupuolelle, opetus- ja sivistyspuolelle, jos nähdään tilanne akuutiksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 116/2021 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

17.30 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti: Nyt kun tätä korona-avustusta... Ymmärrän oikein hyvin, että tässä puhutaan valtionosuusuudistuksen järjestelmän muutoksesta, mutta se liippaa sitä, koska se, mitä tapahtuu tänä vuonna, vaikuttaa sitten myös kuntien mahdollisuuksiin toimia ensi vuonna, joten vielä kysyn korona-avustuksista ja yleensä näistä sen verran, että nyt kun kunnille on annettu — kiitos siitä, koska kunnat ovat selvinneet suhteellisen hyvin ja joissakin on saatu todella se valtava alijäämä ylijäämäiseksi — niin nyt on tietysti se, että seuraako valtiovarainministeriö sitä, mihin kunnat ovat käyttäneet sen rahan. Jos sitä rahaa on annettu siihen, että on tullut hoitovelkaa tai että on oppilashuoltoa alas ajettu, kun ovat olleet opiskelijat etänä — oppilashuoltoa on alas ajettu — niin sitten ei ole kuitenkaan välttämättä sillä rahalla, mikä on teiltä saatu, nostettu sitä oppilashuoltoa ylös, ja minun mielestäni se on väärin. Ja sitä minä tässä peräänkuulutan, että seuraatteko te sitä, laitetaanko se raha aivan varmasti siihen, mikä siellä on se koettu gäppi. Otan nyt esimerkiksi tämän oppilashuollon ja sen, joka liittyy nyt ministeri Sarkkisenkin rooteliin, yleensä tämän hyvinvointivajeen, mikä siellä on saattanut olla. Nythän pitäisi nimenomaan sillä rahalla myöskin maksaa niitä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Paatero vielä.

17.32 **Kuntaministeri Sirpa Paatero:** Kiitoksia! Ihan yksityiskohtien osalta voin sanoa, että tämä korona-avustus on STM:n asetus, niin että nyt vähän puhun naapureitten tontilla, mutta hyvä niin, me ollaan yhdessä — valtionvarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö — sitä valmisteltu, mutta sen varsinaisen käsittelyn käy sitten STM läpi kuntien osalta.

Näitten avustusmuotoisten tukien osalta sinnehän on kirjattu kriteereitä, millä niitä seurataan. Mutta sitten meillä on ollut tälle vuodelle muun muassa 300 miljoonan yleinen valtionosuuden korotus, jota ei seurata. Elikkä se menee normaalina valtionosuutena yleiskatteeseen budjettiin kunnassa, ja sitten kunta näkee, miten se hyödyntää parhaiten kunnan hyvinvointia. Mutta näiden avustusmuotoisten kohdalla tätä tehdään.

Sanon tässä samalla, kun sain mahdollisuuden, että meillä on tämä koko avustusjärjestelmä perkaamisen alla, niin järjestöjen avustukset kuin myös kuntien. Itse asiassa se on jopa, sanonko, varsin mittava summa, kun katsotaan kaikki konsernitason kuntien hyväksi menevät, valtiolta tulevat avustusmuodot. Se on jopa 1,9 miljardia euroa. Ja tämän takia tämmöinen digitalisointi ja sen avoimuuden lisääminen siltä osin ovat myöskin välttämättömiä. [Paula Risikko: Kiitos!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.